

Na vhodnem stolpu so delavci po odstranitvi stare, s sivimi betonskimi strešniki krite stehe, dimnika in dotrajanega lesenega in ometanega stropa zgradili armiranobetonski venec in vanj sidrali novo strešno konstrukcijo. Nova kritina je naravno rdeči opečni bobrovec, za kleparska dela se je uporabila bakrena pločevina. Obenem so se v pripravljena ležišča položili novi stropni tramiči, ki so osnova za rekonstrukcijo lesenega stropa. Stari zatrepnji steni sta bili leseni, novi pa sta zidani z opečnimi votlaki in z zunanje strani ometani z dvoslojnim apnenim ometom.

Uprava RS za kulturno dediščino je leta 2002 naročila izdelavo projektne dokumentacije za izgradnjo novih streh nad jugovzhodnim in jugozahodnim trakom gradu ter na obeh stolpih. Izvedbene projekte je izdelalo podjetje ELITE, d. o. o., iz Krškega. Izvajalec del je bilo podjetje Posavje Sevnica, d. d.

Tomaž Golob

17

EŠD: 2879

Naselje: Bizeljsko

Občina: Brežice

Ime: Bizeljsko – cerkev sv. Lovrenca

Področje: UA

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Začetke župnijske cerkve sv. Lovrenca na Bizeljskem lahko kljub novogradnji v 18. stoletju z gotovostjo postavimo v srednji vek, saj se je iz tega časa ohranil del zvonika, ki je v pritličju gotsko križnorebrasto obokan. Podatke o današnji cerkvi prinaša napisna plošča, vzdana v slavoloku stranske kapele. Napis sporoča, da je dal leta 1725 stavbo ponovno zgraditi tedanji ljubljanski škof Sigismund pl. Schrattenbach, posvečena pa je bila leta 1737 v času bizeljskega vikarja Tomaža Kaple. Leta 1818 so verjetno povišali zvonik in prizidali ali predelali zakristijo, nekoliko kasneje so bile prizidane stopnice na pevski kor, notranjščina pa je bila kasneje večkrat prebeljena, na začetku 20. stoletja delno tudi poslikana.

Stavbno gmoto sestavljajo zvonik, pravokotna ladja z banjastim obokom, kvadratni stranski kapeli, tristrano sklenjen in banjasto obokan prezbiterij ter nadstropna, sekundarno prizidana ali prezidana zakristija. Zaradi večjih razpok na jugozahodnem vogalu zakristije, ki so nastale zaradi posedanja terena, je bila v letu 2000 v skladu z izdelanim konservatorskim programom začeta obsežnejša statična sanacija, ki se je v letu 2003 zaradi ukinitve financiranja predčasno končala.

Izdelano je bilo odvodnjavanje meteorne vode, temelji so bili v celoti utrjeni, v notranjščini so bile nameščene vezi, odstranjene neprimerne lesene obloge, delno je bil saniran omet v spodnjih partijskih sten. Stopnišče na pevski kor iz 19. stoletja smo odstranili in ga zaradi prezentacije kamnitega portala južne stranske kapele nadomestili s kovinskimi stopnicami. Po delni obnovi in restavriranju fasad v letu 2002 smo se za prioriteto nalogo v letu 2003 komisijsko odločili, da je treba obnoviti tudi ostrežje in strešno kritino cerkve. Strešna konstrukcija je bila po prenovah v 19. stoletju slabo zasnovana in je verjetno povzročila statično neravnovesje. Zaradi tega so že v okviru statične sanacije izvedli namestitev dodatnih vezi ter korekture strešne konstrukcije, da v prihodnje ne bi prišlo do statičnih problemov. Zamenjava strešne kritine z bobrovcem je potekala brez problemov, le mestoma je bilo treba korigirati strešni venec.

Pred obnovo in med njo smo s sondažnimi deli odkrili tudi nekaj skromnih podatkov za rekonstrukcijo stavbne zgodovine in prvotne podobe cerkve v 18. stoletju. Posebej zanimivi so različni barvni toni najstarejših ometov na južni in severni strani ladje ter stranskih kapelah, ki pričajo, da so zunanje fasade v preteklosti doživele različen obseg obnovitvenih del. Najstarejši omet na južni steni ladje je bil toniran v svetlem okru, lizene beljene v belem tonu, kar smo ugotovili tudi na zvoniku. Osnovni omet južne kapele je bil beljen v tonu žgane siene z oker lizenami in okenskim okvirjem, bolj grobi omet severne stene ladje in prezbiterija ter severne kapele pa zaznamuje sivi ton z rahlo oker toniranimi lizenami. S cerkvene podobe je opaziti izrazito finančno stisko v vseh obdobjih, saj so leta 1818, ko so povišali zvonik in izdelali novo fasado, z lizenami in kitami okrasili le tri stranice, medtem ko je severna stena zvonika ostala nečlenjena. Kite, tipični element v arhitekturi poznega 18. in zgodnjega 19. stoletja, so bile močno poškodovane, zato smo v okvirju obnove poudarili le njihove obrise, ki so nadomestili prvotno v reliefu oziroma štuku izvedeno okrasje. V notranjščini je bil posebne pozornosti deležen gotski obok v pritličju zvonika, ki pa ni razkril časa nastanka. Več plasti poslikav smo odkrili v prezbiteriju, od katerih je posebej zanimiva najstarejša, saj verjetno pripada baročni iluzionistični poslikavi iz 18. stoletja, katere obseg pa zaenkrat ostaja uganka. Pod plastjo mlajšega ometa je bil odkrit le delček naslikanega (kamnitega) okvirja okoli odprtine empore v nadstropju zakristije, ki pa je bil ob beljenju notranjščine ponovno zametan in prebeljen.

Robert Peskar

18

EŠD: 5287

Naselje: *Bled*Občina: *Bled*Ime: *Blejski otok*Področje: *R*Obdobje: *18. stoletje*Vrsta dela: *4*

Južno stopnišče na Blejskem otoku je bilo zgrajeno leta 1655 in je najstarejše ohranjeno stopnišče v Sloveniji. Devetindevetdeset vrst kamnitih stopnic je bilo močno poškodovanih in pogled na predelane parapetne zidove vse bolj neestetski.

Leta 2003 so bile izvedene georadarske preiskave z namenom določanja strukture tal pod kamnitimi elementi. Narejene so bile tudi tri arheološke sonde, s katerimi se je ob enem preverila tudi sestava tal in so se izvedle geološke preiskave materiala za določitev kamnine, analize stanja poškodb in deformacije kamnitih elementov stopnic in opornega zidu.

Treba je bilo tudi najti ustrezen kamen za zamenjavo uničenih kosov stopnic. Na podlagi analiz odvzetih vzorcev kamna v gramoznici Bistra na Jurčkovem polju pri Naklem in v kraju Posavec pri Ljubnem se je ugotovilo, da je zadnji po kvaliteti in strukturi primernejši.

Izdelan je bil konservatorsko-restavratorski projekt prenove stopnišča, ki je služil kot temelj za pripravo in izvedbo obnove, ki jo je vodil Jože Drešar, ak. rest. Priprave na izvedbo so zajemale pridobitev vseh potrebnih soglasij, izplen in razrez kamna za izdelavo nadomestnih elementov in izdelavo modelnega primera obnove stopnic.

S pomočjo Slovenske vojske je bil vzpostavljen odvoz in dovoz materiala vzdolž stopnišča in čez jezero. Kamnite stopnice so bile v celoti demontirane in prepeljane z otoka v Ljubljano, kjer so bile restavrirane. Na otoku so sočasno potekala gradbena dela: čiščenje podlage in odvoz nekvalitetnega podložnega materiala, odstranjevanje cementnih ometov s parapetnih zidov ter priprava podlage za vračanje restavriranih elementov stopnic. S površine stopnic so bile odstranjene obloge in domodelacije iz preteklosti. Večje praznine so bile nadomeščene z materialom, ki po strukturi in barvi ustreza originalu.

Restavrirani ohranjeni elementi so bili vrnjeni na njihovo prvotno pozicijo. Nadomestki so bili primerno površinsko obdelani in prilagojeni ohranjenim originalom. Površina je bila zaščitena proti vpijanju vode.

Mojca Cermelj

19

EŠD: 10123

Naselje: *Bohinjska Bela*Občina: *Bled*Ime: *Bohinjska Bela - hiša Bohinjska Bela 83*Naslov: *Bohinjska Bela št. 83*Področje: *E*Obdobje: *18. stoletje*Vrsta dela: *7*

V letu 1999 so potekala ureditvena dela na stavbi Bohinjska Bela št. 83. V celoti so bili odstranjeni stari fasadni ometi in pri tem so bili odkriti letnica 1722 in poslikani »šivani« vogali ter več razvojnih faz stavbe. K hiši je bila priključena nekoč samostojno stoječa kašča, v črni kuhinji so bile pod ometi skrite zračne line oziroma dimniki v zunanji steni kuhinje in šele kasneje je bil dodan dimnik na oboku prostora. Vzidani so novi kamniti okenški okvirji in v celoti obnovljena fasada z ohranjeno letnico in naslikanimi »šivanimi« vogali.

Vladimir Knjfic

20

EŠD: 8080

Naselje: *Boršt pri Dvoru*Občina: *Žužemberk*Ime: *Boršt – domačija Boršt 6*Naslov: *Boršt 6, 8361 Dvor pri Žužemberku*Področje: *E*Obdobje: *prva polovica 19. stoletja*Vrsta dela: *7, 8*

Nevihta, ki je divjala v začetku septembra 2000 na območju Občine Žužemberk, je močno poškodovala sleme in južni čop slamnate strehe hiše Boršt 6, ki je od leta 1993 razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena. Od leta 1999 je na seznamu kulturnih spomenikov državnega pomena. Lastnica domačije je o škodi obvestila pristojni zavod. Po ogledu škode na strehi pa je odgovorni konservator ugotovil, da je treba nemudoma vsaj začasno zaščititi poškodovani del strehe z lepenko. Obstajala je resna nevarnost, da jesenske in zimske padavine zmočijo notranjščino hiše in s tem bistveno poškodujejo obstojnost njenih lesenih delov. Decembra 2000 je interventno zaščito strehe z lepenko pod strokovnim nadzorom odgovornega konservatorja korektno opravil ustrezno usposobljeni krovec z Dolenjskega. Na podlagi rednih ogledov stanja strehe ugotavljamo, da je bila interventna zaščita strehe z lepenko le kratkotrajna zaščita. Stanje strehe se iz leta v leto